

IZVJEŠTAJ

Stavovi o EU integracijama i percepcija pristupnog procesa u Crnoj Gori

Decembar 2025.godine

1. Uvod i kontekst

Ovaj izvještaj sumira i sociološki interpretira rezultate ankete o stavovima građana prema evropskim integracijama i percepciji pristupnog procesa Crne Gore Evropskoj uniji (EU). Fokus nije samo na nivou podrške ili protivljenja članstvu, već i na načinu na koji građani „čitaju“ sam proces: da li ga doživljavaju kao kredibilan reformski okvir, kao politički instrument, kao set tehničkih obaveza ili kao kombinaciju navedenog. Time se rezultati posmatraju kao indikator šireg odnosa javnosti prema institucijama, reformama i očekivanjima od države i međunarodnih aktera.

Izvještaj je orijentisan na deskriptivne pokazatelje i obrazce koji se mogu očitati iz raspodjela: dominantne kategorije, nivo neodlučnosti („nemam stav“), kao i sintetičke indikatore (Top-2/Bottom-2) koji olakšavaju poređenje pitanja s istom skalom. Ovaj format omogućava precizno mapiranje „opšte slike“ stavova, ali ne omogućava: analizu razlika po sociodemografskim grupama (npr. starost, obrazovanje, region), provjeru povezanosti stavova (korelacije), niti statističko testiranje (intervale pouzdanosti, značajnost razlika). Zbog toga se interpretacije u izvještaju tretiraju kao utemeljene analitičke hipoteze o mogućim društvenim mehanizmima iza uočenih raspodjela, a ne kao dokazani uzroci.

Širi političko-institucionalni okvir je posebno važan za razumijevanje nalaza, jer se stavovi o EU integracijama u Crnoj Gori formiraju u uslovima dugog trajanja pregovaračkog procesa, promjenjive dinamike proširenja na nivou EU, kao i snažne unutrašnje politizacije reformskih tema (pravosuđe, borba protiv korupcije, standardi upravljanja). Pristupni pregovori Crne Gore formalno su otvoreni 29. juna 2012. godine, a do 16. decembra 2025. otvorena su sva 33 pregovaračka poglavlja; ukupno 12 poglavlja je privremeno zatvoreno. Važno je naglasiti da privremeno zatvaranje poglavlja ne predstavlja konačnu odluku: prema pregovaračkim principima, dogovori po pojedinačnim poglavljima ostaju uslovni do postizanja ukupnog sporazuma o svim poglavljima, a EU zadržava mogućnost da se u poglavlja ponovo vrati ukoliko procijeni da je to potrebno. Od 2021. godine na pregovore se primjenjuje revidirana metodologija proširenja, koja dodatno naglašava „temeljne“ reforme i političko upravljanje procesom.

U sociološkom smislu, stavovi prema EU integracijama najčešće se organizuju oko tri međusobno povezane dimenzije. Prva je utilitarna dimenzija (percipirane koristi i troškovi za životni standard, tržište rada, javne usluge). Druga je identitetsko-vrijednosna dimenzija (pitanja suvereniteta, kulturnih normi i društvenih politika). Treća je dimenzija institucionalnog povjerenja (procjena domaćih institucija, ali i percepcija konzistentnosti i pravednosti EU uslovljavanja). U nastavku izvještaja, rezultati se čitaju kroz ovu trostruku prizmu, kako bi se deskriptivne raspodjele prevele u smislen narativ o dominantnim očekivanjima, bojaznima i izvorima skepticizma.

Napomena o interpretaciji: U izvještaju se termini „pozitivno“ i „negativno“ koriste isključivo kao tehničke oznake orijentacije ponuđene skale (Top-2 i Bottom-2 kategorije), a ne kao normativna procjena sadržaja pitanja. Za pitanja sa 5-stepenom skalom, Top-2 je zbir prve dvije opcije, neutralno je srednja opcija („nemam stav“), a Bottom-2 je zbir posljednje dvije opcije. Kod

pitanja gdje je skala semantički drugačije postavljena (npr. zabrinutost, iskrenost, poznavanje potreba), Top-2/Bottom-2 se tumače u skladu s logikom konkretne skale. Zbir procenata može odstupati od 100% usljed zaokruživanja.

2. Sažetak ključnih nalaza

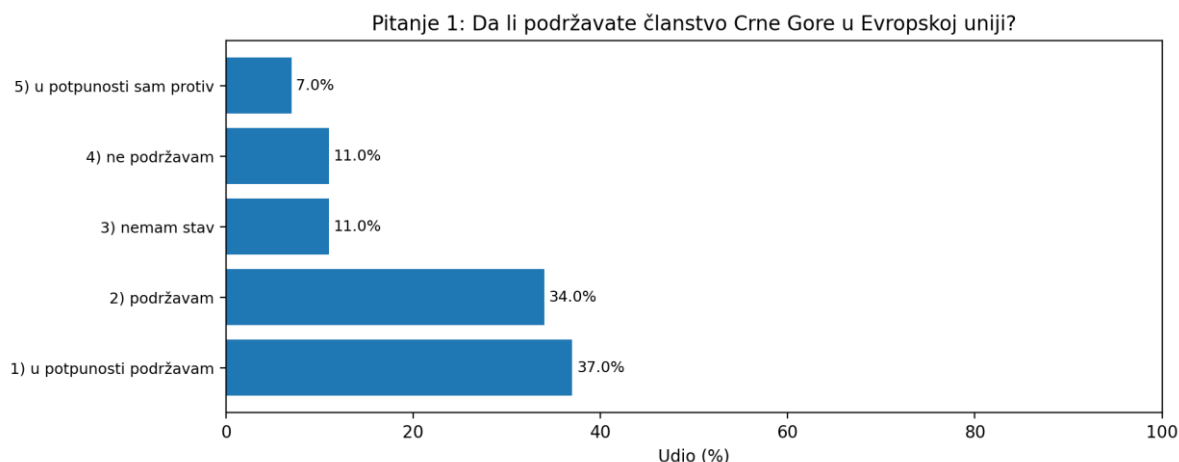
- Podrška članstvu u EU je visoka: Top-2 = 71.0%, Bottom-2 = 18.0%, uz 11.0% bez stava.
- Postoji snažna saglasnost da Crna Gora treba da posveti više pažnje zaštiti svojih interesa u pregovorima: Top-2 = 75.0%.
- Percepcija reformi je izrazito kritična: 60.0% smatra da su reforme više formalne nego suštinske, a 57.0% da se EU integracije koriste kao izgovor za izostanak unutrašnjih reformi.
- Proces se u značajnom dijelu doživljava kao politički instrument: 48.0% smatra da se koristi kao sredstvo političkog pritiska iz Brisela, a 46.0% da Crna Gora „igra po pravilima“ dok EU ne pokazuje jednako poštovanje.
- Zabilježene su izražene sumnje u iskrenost EU: 46.0% EU doživljava kao neiskrenu, dok 50.0% smatra da EU nedovoljno ili uopšte ne poznaje potrebe Crne Gore.
- Rizici i zabrinutosti su visoki: 54.0% je zabrinuto da bi članstvo moglo ubrzati odlazak mladih, a 44.0% vjeruje da integracije mogu ugroziti socijalna prava kroz liberalizaciju.
- Informacioni jaz prema građanima je naglašen: 62.0% smatra da građani nemaju realan uvid u to šta će se zaista promijeniti ulaskom u EU.

3. Rezultati istraživanja

3.1. Podrška članstvu i pozicioniranje pregovora

Nalazi ukazuju na visoku deklarativnu podršku članstvu, ali i potrebu za snažnijom zaštitom nacionalnih interesa u pregovorima. Stavovi o ekonomskoj koristi ostanka van EU su pretežno negativni (većina se ne slaže da bi takav scenario bio povoljniji). Tumačenja koja slijede zasnovana su na raspodjeli odgovora i predstavljaju indikativni sociološki okvir (anketa ne mjeri direktno motive), pa ih treba čitati kao hipoteze koje je moguće dodatno provjeravati kvalitativnim uvidima.

Da li podržavate članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji?

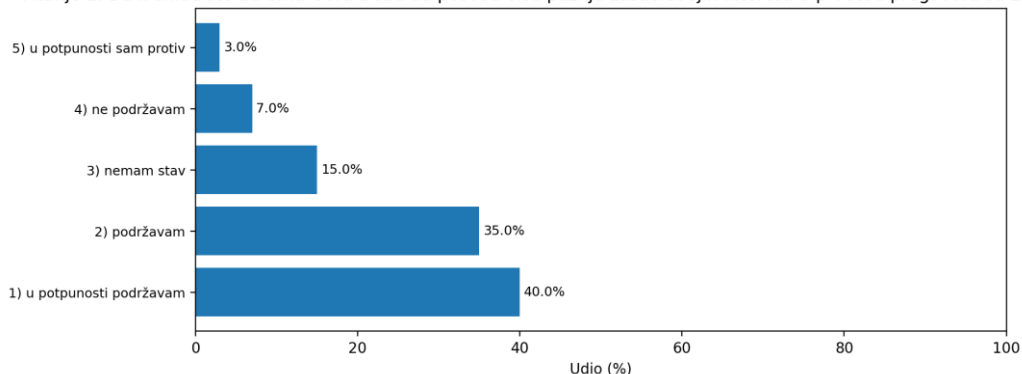

Na pitanju o podršci članstvu Crne Gore u Evropskoj uniji dominira afirmativno izjašnjavanje. Top-2 kategorije obuhvataju 71.0% ispitanika, 11.0% je bez stava, dok Bottom-2 iznosi 18.0%. Na nivou pojedinačnih odgovora, 37.0% navodi da u potpunosti podržava članstvo, a dodatnih 34.0% da ga podržava; 11.0% ne podržava, dok je 7.0% u potpunosti protiv.

Ovakva struktura stavova upućuje na to da se EU članstvo u značajnom dijelu javnosti vezuje za očekivanja ekonomske stabilizacije (rast, investicije, pristup širem tržištu) i za „institucionalni upgrade“ kroz snažniju vladavinu prava i standarde javnog upravljanja. Istovremeno, činjenica da gotovo petina ispitanika pripada Bottom-2 segmentu (18.0%) sugeriše postojanje trajnih skeptičnih narativa – od brige za suverenitet do percepcije troškova usklađivanja i nepovjerenja u aktere koji proces vode – što u sociološkom smislu govori o podijeljenim izvorima legitimnosti i povjerenja. Neutralni dio (11.0%) vjerovatno odražava informacijski jaz ili ambivalentnost prema konkretnim posljedicama članstva, pa predstavlja važnu ciljnu grupu za javnu komunikaciju procesa.

Da li smatrate da Crna Gora treba da posveti više pažnje zaštiti svojih interesa u procesu pregovora sa Evropskom unijom?

Pitanje 2: Da li smatrate da Crna Gora treba da posveti više pažnje zaštiti svojih interesa u procesu pregovora sa Evropskom unijom?

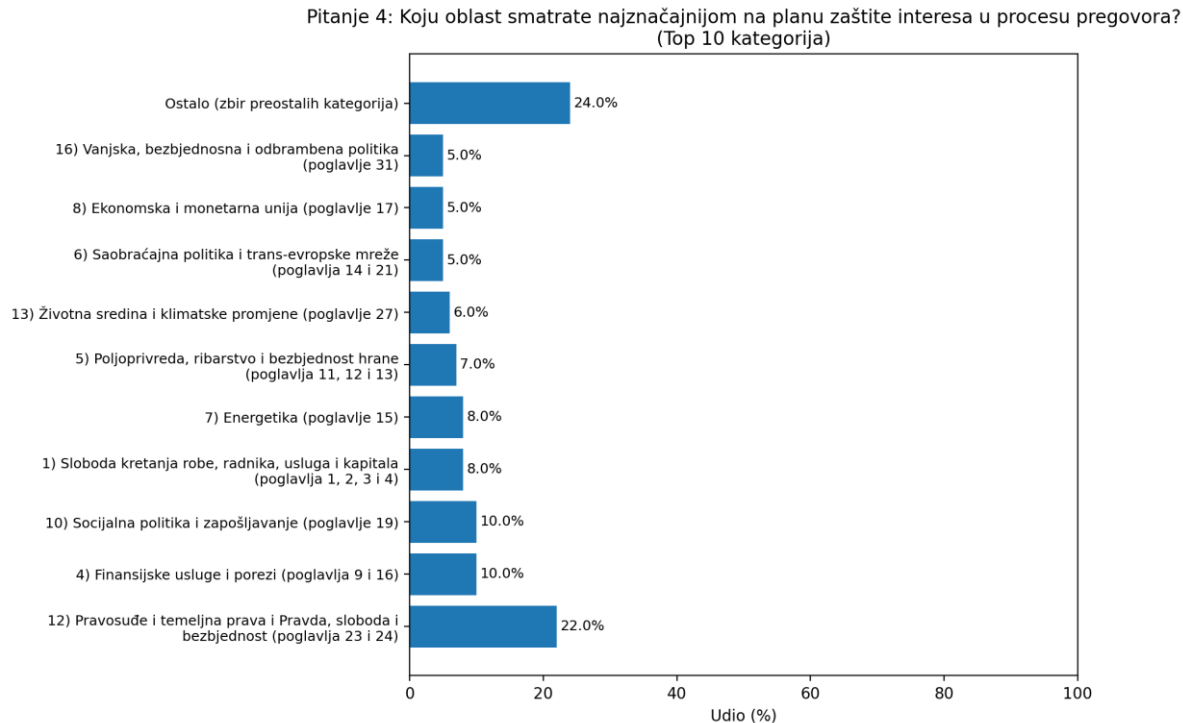

Zahtjev da Crna Gora u procesu pregovora posveti više pažnje zaštiti sopstvenih interesa nailazi na vrlo široku podršku. Tri četvrtine ispitanika nalazi se u Top-2 (75.0%), naspram 10.0% u Bottom-2, dok 15.0% ostaje neutralno. Najzastupljeniji su odgovori „u potpunosti podržavam“ (40.0%) i „podržavam“ (35.0%), dok je eksplicitno protivljenje ograničeno (7.0% i 3.0%).

Činjenica da se ovdje formira gotovo konsenzualan stav može se čitati kao zahtjev za jasnijim „pregovaračkim kompasom“ – da se troškovi i dobici procesa artikulišu kroz konkretne politike i mjerljive koristi za građane, a ne kroz opštu pro-EU retoriku. Podrška ovom stavu vjerovatno je dodatno pojačana percepcijom asimetrije moći između EU i male države kandidatkinje, gdje se „zaštita interesa“ interpretira kao potreba za boljim pozicioniranjem i pregovaračkom čvrstinom. Konačno, insistiranje na interesima često ide ruku pod ruku sa očekivanjem veće transparentnosti pregovaračkih odluka i uključivanja stručne i šire javnosti, čime se proces simbolički „vraća“ građanima kao nosiocima legitimnosti.

Koju oblast smatrate najznačajnijom na planu zaštite interesa u procesu pregovora?

Za razliku od stavovnih pitanja, ovdje su ispitanici zamoljeni da izdvoje oblast koju smatraju najvažnijom za zaštitu interesa u pregovorima, što daje uvid u to kako građani rangiraju prioritete po sektorima politika.

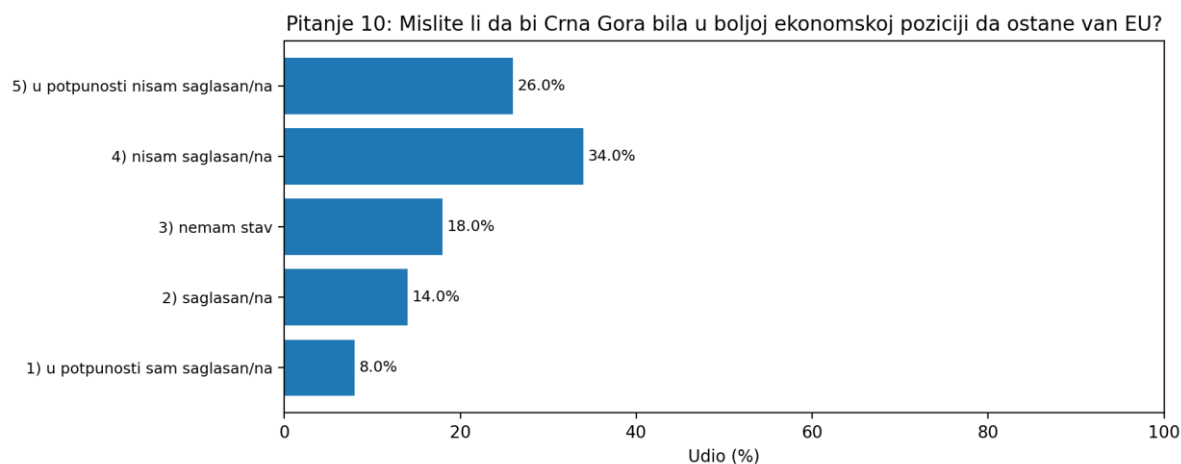

Kada se od ispitanika tražilo da izdvoje oblast koju smatraju prioritetnom za zaštitu interesa u procesu pregovora, odgovori su relativno disperzovani, ali se nekoliko tema jasno izdvaja. Najčešće su birana poglavlja 23 i 24 (pravosuđe, temeljna prava, pravda, sloboda i bezbjednost) (22.0%). Zatim slijede finansijske usluge i porezi (poglavlja 9 i 16) (10.0%) i socijalna politika i zapošljavanje (poglavlje 19) (10.0%). Sloboda kretanja (poglavlja 1–4) i energetika (poglavlje 15) dobijaju po 8.0%, dok poljoprivreda, ribarstvo i bezbjednost hrane (poglavlja 11–13) bilježi 7.0%. Preostale oblasti pojedinačno imaju manje udjele (najčešće od 1% do 6%), što govori o heterogenosti prioriteta.

Ovakav raspored prioriteta je sociološki očekivan: poglavlja 23/24 se u javnom diskursu često percipiraju kao „temelj“ kredibilnih reformi i svakodnevne sigurnosti, pa njihov visoki udio signalizira da građani proces pristupanja ne čitaju samo kao geopolitičko pitanje, već i kao pitanje funkcionisanja pravde i zaštite prava. Drugi klaster čine fiskalno-socijalne teme (porezi, finansijski sistem, zapošljavanje), koje direktno dodiruju životni standard i osjećaj ekonomske sigurnosti. Istovremeno, disperzija izbora po sektorima (energetika, poljoprivreda, mobilnost) ukazuje da „nacionalni interes“ nije jedinstvena kategorija, već skup različitih socijalnih pozicija i

iskustava – što implicira potrebu za ciljanim komunikacijama i participativnim konsultacijama po temama.

Mislite li da bi Crna Gora bila u boljoj ekonomskoj poziciji da ostane van EU?

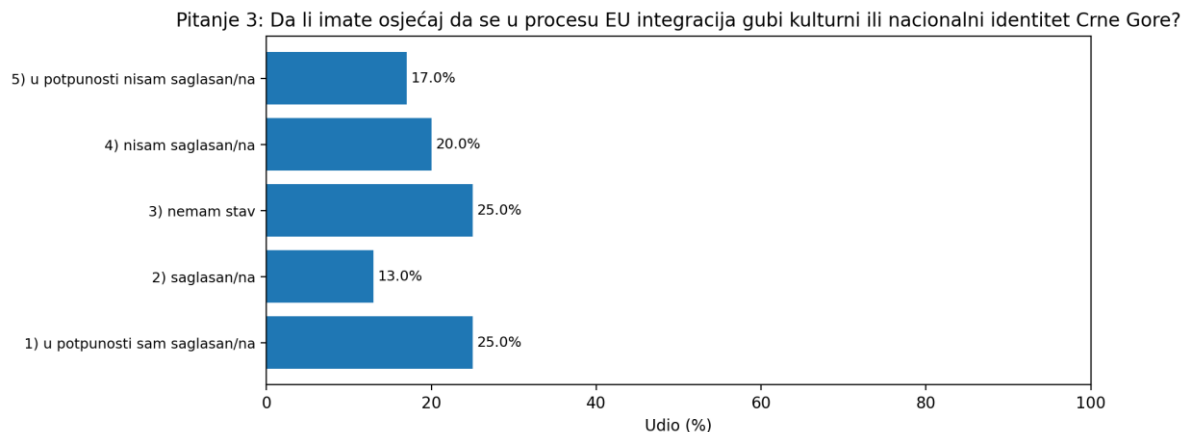
Tvrdnja da bi Crna Gora bila u boljoj ekonomskoj poziciji da ostane van EU nailazi na izraženo osporavanje. Bottom-2 kategorije okupljaju 60.0% ispitanika, dok je svega 22.0% u Top-2, a 18.0% nema stav. Najčešći pojedinačni odgovor je „nisam saglasan/na“ (34.0%), uz dodatnih 26.0% „u potpunosti nisam saglasan/na“. S druge strane, 14.0% je „saglasan/na“, a 8.0% „u potpunosti saglasan/na“.

Ova prevaga neslaganja sugerije da većina javnosti EU okvir vidi kao ekonomski relevantan, naročito za malu i otvorenu ekonomiju kojoj su pristup jedinstvenom tržištu i stabilnija pravila igre važan resurs. Dodatno, očekivanje da evropski okvir povećava predvidljivost i investicionu sigurnost često se vezuje za širu aspiraciju „normalizacije“ regulacije i institucija. Ipak, prepoznatljiv manji segment slaganja (Top-2 = 22.0%) upućuje na prisustvo rezidualnih strahova od pojačane konkurencije, regulatornih troškova i gubitka fleksibilnosti u vođenju ekonomskih politika – što je naročito vidljivo u periodima ekonomske nesigurnosti.

3.2. Identitet, suverenitet i vrijednosne tenzije

Ova cjelina pokazuje ambivalenciju i polarizaciju: dio ispitanika prepoznaje rizike po identitet i suverenitet, dok drugi dio te rizike ne vidi. Istovremeno, prisutan je osjećaj nejednakog tretmana u regionu.

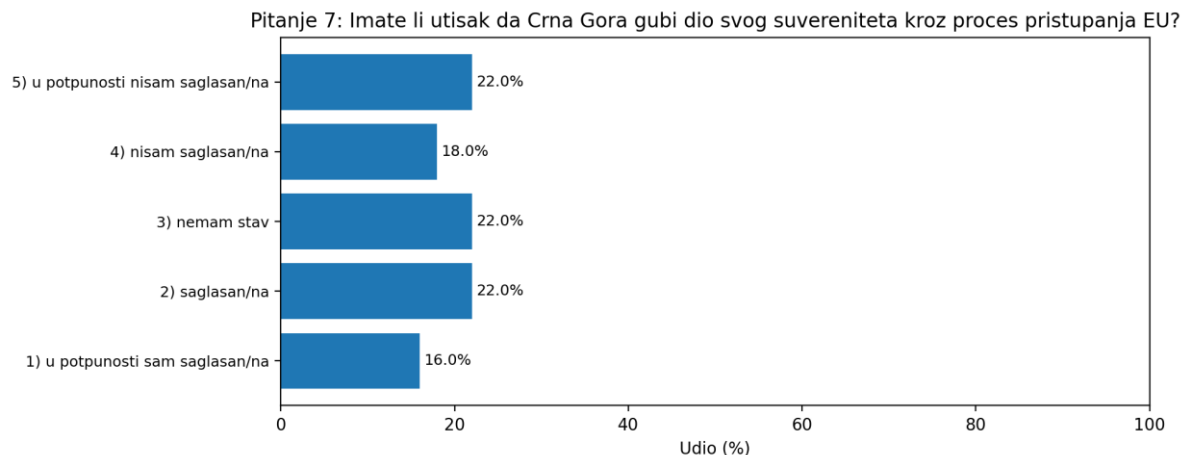
Da li imate osjećaj da se u procesu EU integracija gubi kulturni ili nacionalni identitet Crne Gore?

Odgovori na pitanje o tome da li se u procesu EU integracija gubi kulturni ili nacionalni identitet Crne Gore pokazuju izraženu ambivalenciju. Top-2 (38.0%) i Bottom-2 (37.0%) su praktično izjednačeni, dok 25.0% ispitanika bira opciju „nemam stav“. Pojedinačno, 25.0% je u potpunosti saglasno, 13.0% saglasno, 20.0% nije saglasno, a 17.0% u potpunosti nije saglasno.

U sociološkom smislu, ovakav gotovo „pola–pola“ obrazac je tipičan za identitetska i vrijednosna pitanja: EU se za jedan dio građana pojavljuje kao simbol modernizacije i zaštite prava (pluralizam, institucionalne garancije), dok je za drugi dio okvir koji potencijalno potiskuje lokalne kulturne kodove i tradicijske obrasce. Strah od kulturne homogenizacije i slabljenja simboličkih obilježja identiteta često se pojačava globalizacijskim iskustvima, pa se lako prenosi i na EU integracije. Visok udio neutralnih odgovora (25.0%) sugerije da dio javnosti teško prevodi apstraktnu debatu o „identitetu“ u konkretne promjene, što ukazuje na potrebu za konkretnijim primjerima i objašnjenjima u javnoj komunikaciji.

Imate li utisak da Crna Gora gubi dio svog suvereniteta kroz proces pristupanja EU?

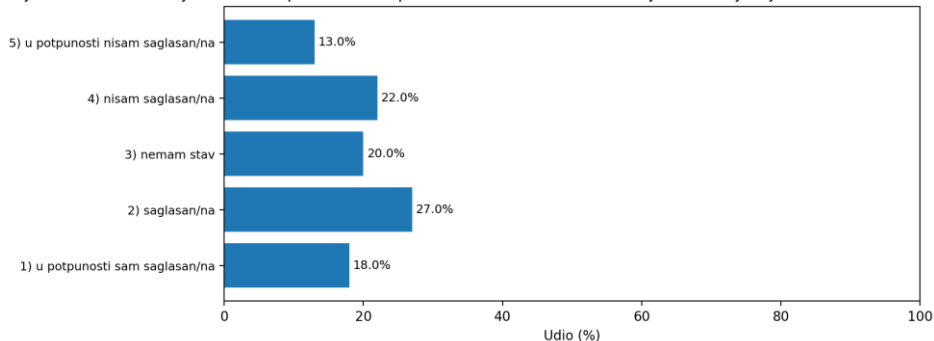

Stavovi o tome da li Crna Gora gubi dio svog suvereniteta kroz proces pristupanja EU blago su polarizovani. Bottom-2 iznosi 40.0%, a Top-2 38.0%, uz 22.0% neutralnih odgovora. Najčešće se biraju opcije „saglasan/na“ (22.0%) i „u potpunosti nisam saglasan/na“ (22.0%), dok 22.0% navodi da nema stav.

Razlika između Top-2 i Bottom-2 je mala, što sugerise da se suverenitet doživljava višeznačno: dio građana prenos nadležnosti tumači kao gubitak kontrole, dok drugi dio isti proces vidi kao oblik „dijeljenog suvereniteta“ koji donosi koristi (standardizacija, sigurnost, pristup resursima). Ovakvi stavovi su posebno osjetljivi u društvima gdje su državnost i institucionalni kapaciteti politički važni simbolički resursi, pa se svaka promjena nadležnosti lako čita kao prijetnja kontroli nad ključnim politikama. Udio neutralnih (22.0%) dodatno upućuje da tehnička kompleksnost pristupanja i ograničeno razumijevanje obima prenosa nadležnosti ostavljaju prostor za ambivalentnost.

Smatrate li da je Crna Gora prinuđena da prihvata određene zakone ili vrijednosti koje nijesu u skladu sa većinskim stavovima u društvu?

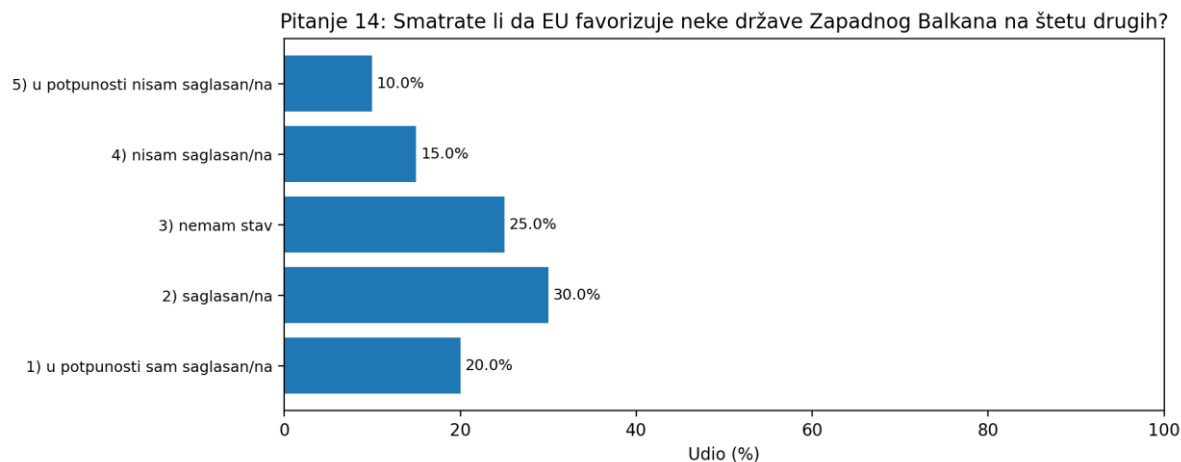
Pitanje 9: Smatrate li da je Crna Gora prinuđena da prihvata određene zakone ili vrijednosti koje nijesu u skladu sa većinskim stavovima u društvu?

Na pitanje da li je Crna Gora prinuđena da prihvata određene zakone ili vrijednosti koje nijesu u skladu sa većinskim stavovima u društvu, preteže slaganje: Top-2 iznosi 45.0%, Bottom-2 35.0%, uz 20.0% neutralnih. Najzastupljeniji odgovor je „saglasan/na“ (27.0%), a 18.0% je „u potpunosti saglasno“; na strani neslaganja su 22.0% i 13.0%.

Obrazac u kojem dominira slaganje može reflektovati percepciju normativnog pritiska u vrijednosnim pitanjima (ljudska prava, društvene politike), gdje dio javnosti osjeća da se prioriteta „definišu spolja“. U toj perspektivi, EU integracije se ne doživljavaju samo kao tehničko usklađivanje, već i kao kulturno-politički projekat koji ulazi u svakodnevne vrijednosne repertoare. Istovremeno, konzervativniji vrijednosni obrasci i iskustvo brzih društvenih promjena mogu pojačati otpor prema onome što se interpretira kao „nametanje“. Razlike u informisanosti vjerovatno dodatno proizvode podjele: dio ispitanika EU standarde vidi kao kompatibilne sa domaćim ustavnim okvirom i međunarodnim obavezama, dok ih drugi dio čita kao odstupanje od dominantnih društvenih normi.

Smatrate li da EU favorizuje neke države Zapadnog Balkana na štetu drugih?

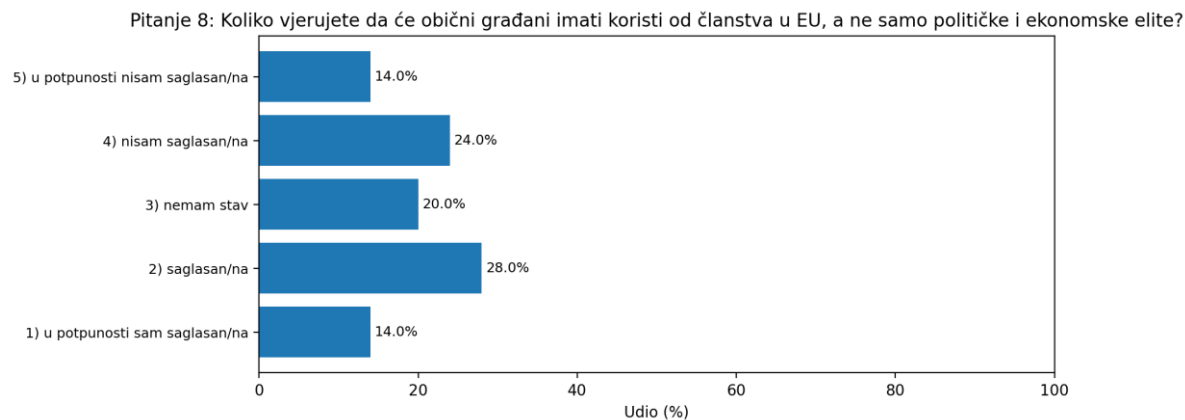
Percepcija da EU favorizuje neke države Zapadnog Balkana na štetu drugih dobija većinsku podršku. Top-2 iznosi 50.0%, dok Bottom-2 iznosi 25.0%, uz 25.0% neutralnih. Najčešći odgovor je „saglasan/na“ (30.0%), a dodatnih 20.0% je „u potpunosti saglasno“.

Visok udio slaganja upućuje na to da se proces proširenja u javnoj percepciji često tumači kroz prizmu selektivnosti i političkih poruka, a ne samo kroz formalne kriterijume. Poređenja sa susjednim državama i narativi o „dvostrukim standardima“ u regionu imaju snažan mobilizacioni potencijal, posebno kada se pregovori oduže i kada se komunikacija o kriterijumima čini nedovoljno jasnom. U pozadini ove percepcije mogu stajati i geopolitički faktori i interesi velikih članica, koji se u javnosti čitaju kao neformalni okvir tempa proširenja. Neutralni segment (25.0%) sugerije da dio ispitanika nema dovoljno uvida u pregovaračke detalje ili je svjestan da dinamika zavisi od kombinacije tehničkih i političkih faktora.

3.3. Percepcija koristi i raspodjele koristi

Percepcija koristi članstva i potencijalnih socio-ekonomskih troškova je podijeljena. Istovremeno se registruje zabrinutost da liberalizacija može imati negativan efekat na socijalna prava.

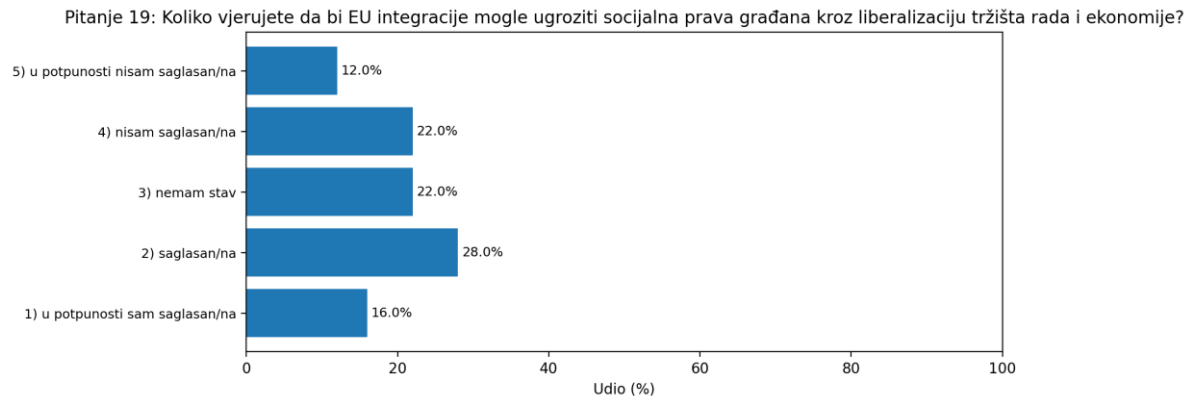
Koliko vjerujete da će obični građani imati koristi od članstva u EU, a ne samo političke i ekonomske elite?

Ocjene o tome da li će obični građani imati koristi od članstva u EU, a ne samo političke i ekonomske elite, pokazuju podijeljenu sliku. Top-2 iznosi 42.0%, Bottom-2 38.0%, dok 20.0% ispitanika nema stav. Najčešće se bira odgovor „saglasan/na“ (28.0%), potom „nisam saglasan/na“ (24.0%); po 14.0% je na krajevima skale („u potpunosti saglasan/na“ i „u potpunosti nisam saglasan/na“).

Ovakva gotovo izjednačena raspodjela ukazuje na ambivalenciju u pogledu socijalne raspodjele koristi: dio javnosti očekuje da će članstvo, kroz standarde javnih politika, kvalitet usluga i mobilnost za rad i obrazovanje, donijeti šire i „difuzne“ benefite. Paralelno s tim, značajan dio ispitanika izražava sumnju da će najveće dobitke akumulirati političko-ekonomske elite, što je tipično za društva sa iskustvom tranzicije i deficitom povjerenja u redistributivnu pravednost. Neizvjesnost dodatno proizilazi iz činjenice da se koristi članstva u velikoj mjeri posreduju domaćim kapacitetima – zbog čega 20.0% bez stava može upućivati na uslovljenost: da li će država umjeti da iskoristi fondove, profesionalizuje institucije i sprovede inkluzivne politike.

Koliko vjerujete da bi EU integracije mogle ugroziti socijalna prava građana kroz liberalizaciju tržišta rada i ekonomije?

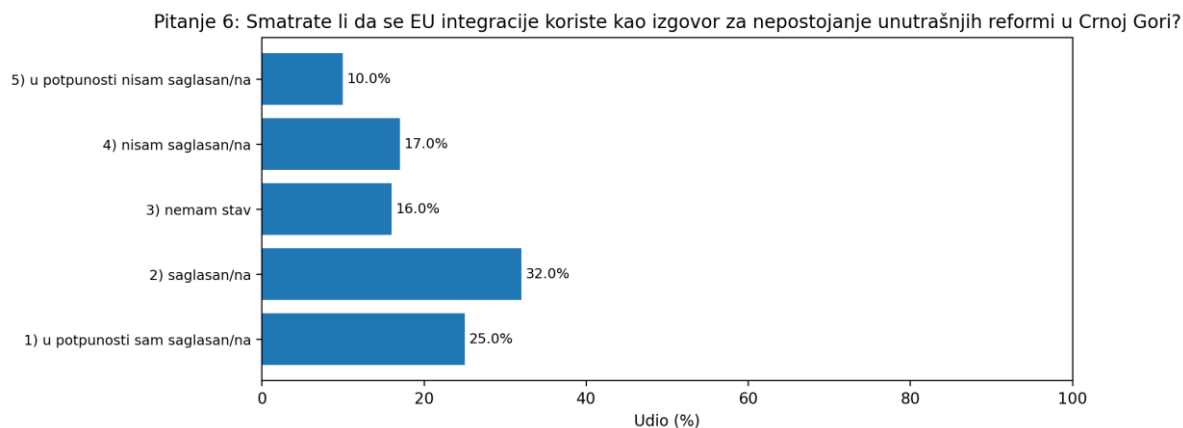
Procjena da EU integracije mogu ugroziti socijalna prava građana kroz liberalizaciju tržišta rada i ekonomije češća je od suprotnog stava. Top-2 iznosi 44.0%, Bottom-2 34.0%, uz 22.0% neutralnih odgovora. Najzastupljeniji odgovor je „saglasan/na“ (28.0%), potom „nisam saglasan/na“ (22.0%).

Prisutna zabrinutost vjerovatno se oslanja na iskustva prethodnih talasa ekonomske liberalizacije, gdje su privatizacije i fleksibilizacija rada često doživljavane kao prijetnja radnim pravima i socijalnim transferima. U toj perspektivi, EU integracije mogu biti interpretirane kao nastavak tržišnih reformi koje povećavaju konkurenciju i pritisak na socijalne politike – naročito ako se domaća regulativa i inspekcijski nadzor ne ojačaju. Istovremeno, dio javnosti prepoznaje i suprotan argument: da EU socijalni standardi i regulatorni okvir mogu djelovati zaštitno, ali samo pod uslovom dosljedne domaće implementacije i kapaciteta institucija.

3.4. Percepcija procesa, reformi i institucionalnog integriteta

Najkonzistentniji nalaz odnosi se na kritičan pogled na kvalitet reformi i transparentnost procesa. Dominira percepcija formalizma, dvostrukih standarda i nedovoljne informisanosti građana.

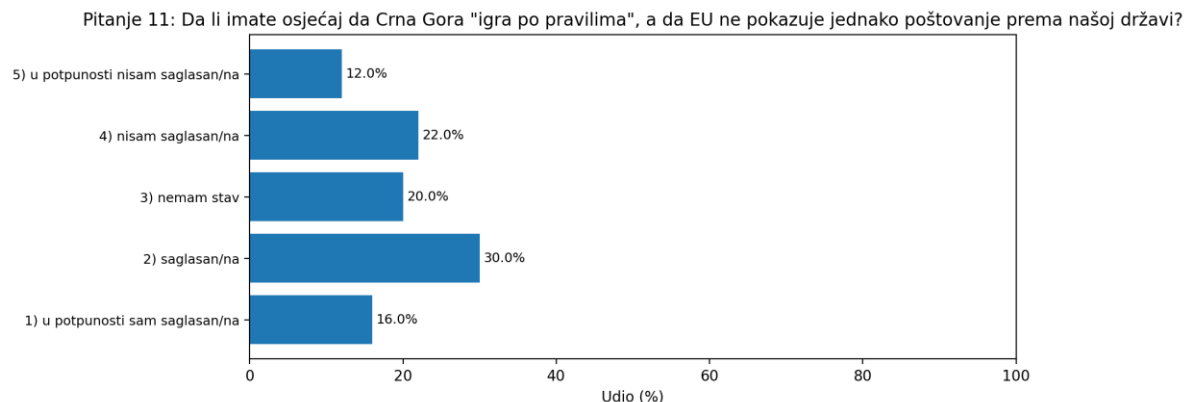
Smatrate li da se EU integracije koriste kao izgovor za nepostojanje unutrašnjih reformi u Crnoj Gori?

Većina ispitanika ima utisak da se EU integracije koriste kao izgovor za nepostojanje unutrašnjih reformi u Crnoj Gori. Top-2 iznosi 57.0%, dok Bottom-2 iznosi 27.0%, uz 16.0% neutralnih odgovora. Najčešći odgovor je „saglasan/na“ (32.0%), dok 25.0% navodi da je u potpunosti saglasno.

U okruženjima gdje je povjerenje u institucije fragilno, EU agenda se nerijetko percipira kao politički resurs koji se može instrumentalizovati – kao „retorički štit“ koji zamjenjuje domaću odgovornost i mjerljive rezultate. Ovaj nalaz je u skladu sa iskustvom formalnog usvajanja propisa bez dosljedne primjene, što proizvodi skepticizam prema reformskom narativu. Značajan Top-2 udio (57.0%) sugerise da dio građana proces čita kroz prizmu politizacije i selektivne primjene pravila, gdje se evropske obaveze navode kada su zgodne, a zanemaruju kada zahtijevaju realne političke troškove.

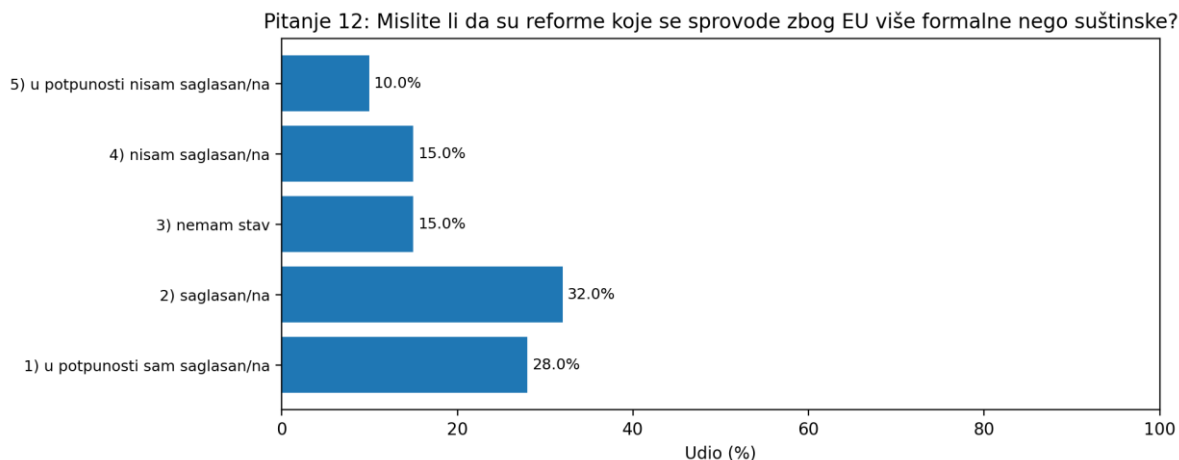
Da li imate osjećaj da Crna Gora "igra po pravilima", a da EU ne pokazuje jednako poštovanje prema našoj državi?

Gotovo polovina ispitanika dijeli utisak da Crna Gora „igra po pravilima“, a da EU ne pokazuje jednako poštovanje prema našoj državi. Top-2 iznosi 46.0%, Bottom-2 34.0%, dok 20.0% nema stav. Najčešće se bira odgovor „saglasan/na“ (30.0%), potom „nisam saglasan/na“ (22.0%).

Percepcija asimetričnog odnosa prema pravilima najčešće se javlja u kontekstu dugotrajnih pregovora i iskustva odlaganja napretka, gdje se ispunjavanje obaveza ne prevodi uvijek u „vidljive“ pomake. Takav osjećaj se dodatno pojačava kada u dinamiku procesa ulaze regionalna politika EU i bilateralna pitanja, koja se u javnosti lako prepoznaju kao politički filteri mimo tehničkih kriterijuma. Relativno visok udio neslaganja (34.0%) pokazuje da dio javnosti pregovore ipak doživljava kao dvostrani proces u kojem domaći učinak i politička stabilnost ostaju ključni. Neutralni segment ukazuje na potrebu za konzistentnijom i konkretnijom komunikacijom o kriterijumima i očekivanjima.

Mislite li da su reforme koje se sprovode zbog EU više formalne nego suštinske?

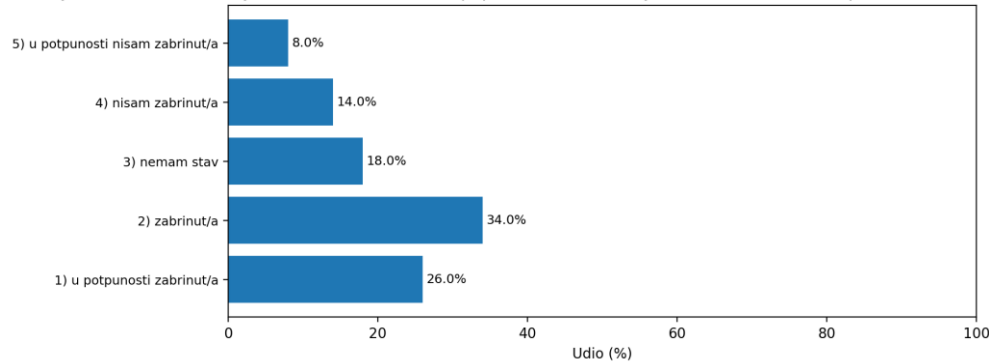

Skepticizam prema tome da su reforme koje se sprovode zbog EU više formalne nego suštinske veoma je izražen. Top-2 iznosi 60.0%, Bottom-2 25.0%, uz 15.0% neutralnih odgovora. Najzastupljeniji odgovor je „saglasan/na“ (32.0%), dok 28.0% navodi „u potpunosti sam saglasan/na“.

Ovaj nalaz je tipičan za okruženja u kojima se reforme doživljavaju kroz logiku „tick-box“ usklađivanja: fokus na usvajanje zakona i procedura, uz slabiju dosljednost primjene i ograničenu vidljivost ishoda u svakodnevnom životu. Percepciju formalizma mogu pojačati i ograničeni administrativni kapaciteti te politički kompromisi, koji nerijetko razvodnjavaju suštinske promjene. Iz perspektive javnih politika, kredibilitet procesa se gradi prije svega kroz ishode (učinak institucija, pravna sigurnost, javne usluge), a ne kroz puku normativnu usklađenost.

Da li Vas zabrinjava što neke članice EU (poput Mađarske ili Poljske) otvoreno krše evropske standarde, a i dalje ostaju članice?

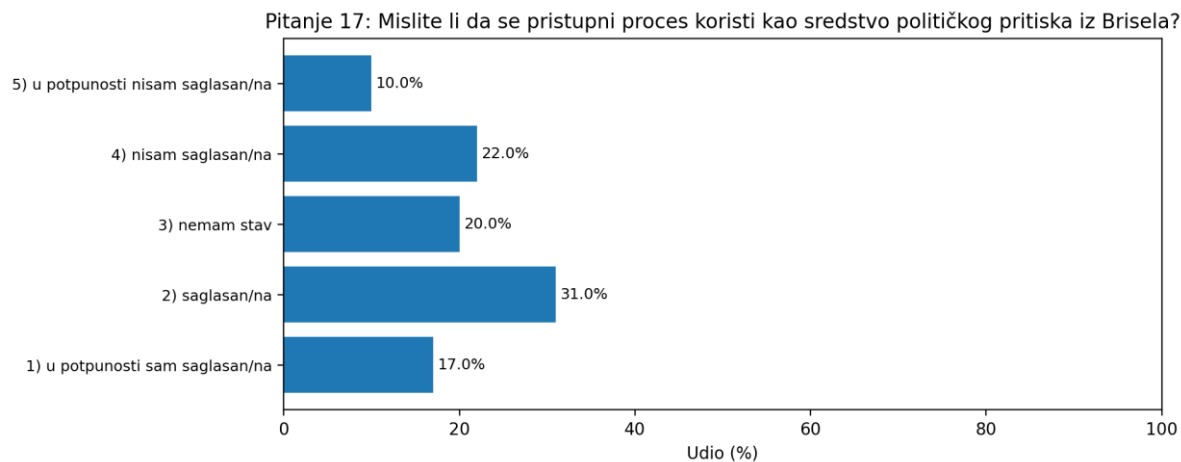
Pitanje 16: Da li vas zabrinjava što neke članice EU (poput Mađarske ili Poljske) otvoreno krše evropske standarde, a i dalje ostaju članice?

Zabrinutost zbog toga što neke članice EU otvoreno krše evropske standarde, a i dalje ostaju članice, je visoka. Top-2 (zabrinut/a) iznosi 60.0%, dok Bottom-2 (nisam zabrinut/a) iznosi 22.0%; 18.0% ispitanika nema stav. Pojedinačno, 34.0% je „zabrinut/a“, a 26.0% „u potpunosti zabrinut/a“.

Visoka zabrinutost ovdje se može razumjeti kao problem kredibiliteta kondicionalnosti: ako se standardi unutar Unije ne primjenjuju dosljedno, dio javnosti to čita kao narušavanje legitimnosti zahtjeva koji se postavljaju kandidatima. Takva percepcija „neujednačenih aršina“ slabi uvjerenje da je proširenje prvenstveno vrijednosni i institucionalni projekat, a ne politički kompromis. Istovremeno, dio javnosti može procjenjivati da EU ipak posjeduje mehanizme nadzora i sankcionisanja, ali da su oni politički i proceduralno spori – što objašnjava i postojanje segmenta koji nije zabrinut.

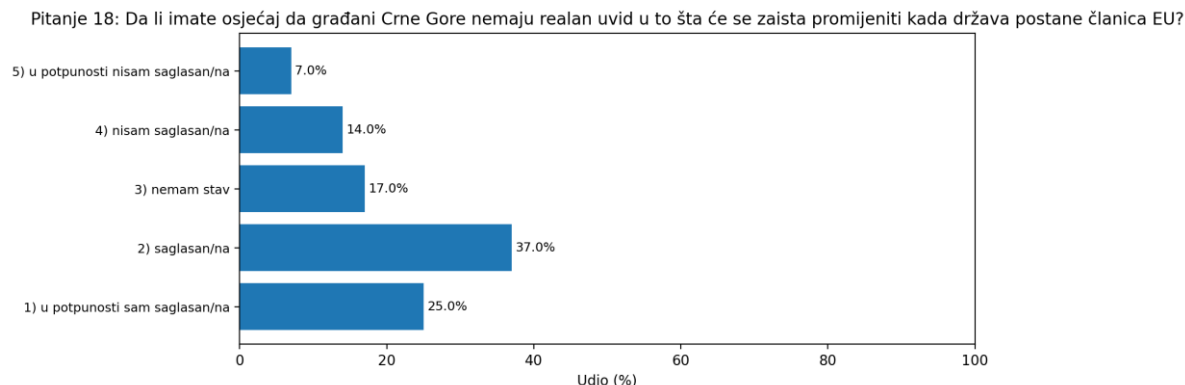
Mislite li da se pristupni rocess koristi kao sredstvo političkog pritiska iz Brisela?

Percepcija da se pristupni rocess koristi kao sredstvo političkog pritiska iz Brisela prisutna je kod gotovo polovine ispitanika. Top-2 iznosi 48.0%, Bottom-2 32.0%, uz 20.0% neutralnih. Najzastupljeniji je odgovor „saglasan/na“ (31.0%), dok 17.0% navodi „u potpunosti sam saglasan/na“.

U sociološkoj ravni, ovakav stav govori o načinu na koji građani interpretiraju kondicionalnost: ne samo kao tehnički set pravila, već kao instrument političkog uticaja i pregovaračkog pritiska. Takvo čitanje je posebno vjerovatno kada su u fokusu spoljnopolitička usaglašavanja i očekivanja u odnosima sa trećim akterima, gdje se rocess lako „prevede“ u pitanje međunarodnog pozicioniranja. Ne treba zanemariti ni širi deficit povjerenja prema međunarodnim institucijama, zbog kojeg se pregovori često tumače kroz prizmu domaće politike i percepcije spoljne intervencije.

Da li imate osjećaj da građani Crne Gore nemaju realan uvid u to šta će se zaista promijeniti kada država postane članica EU?

Informacioni jaz prema građanima se jasno reflektuje u odgovorima: Top-2 iznosi 62.0%, dok Bottom-2 iznosi 21.0%, uz 17.0% neutralnih. Najčešće se bira odgovor „saglasan/na“ (37.0%), uz 25.0% „u potpunosti saglasan/na“.

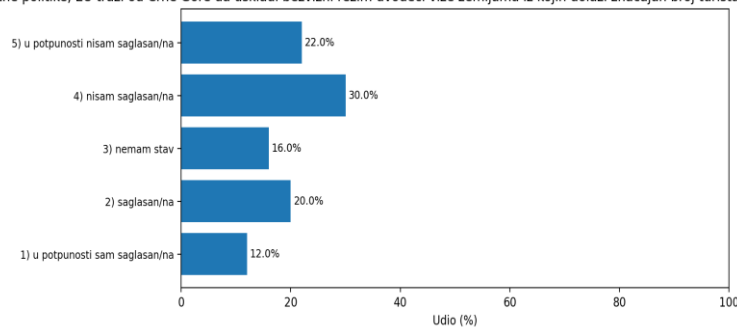
Ovaj nalaz u prvi plan stavlja pitanje javne komunikacije i transparentnosti: pregovaračka poglavlja su tehnički kompleksna, a javni prostor često dominantno ispunjavaju političke kontroverze, dok praktične implikacije članstva ostaju slabo objašnjene. Kada se informacija ne „prevede“ na jezik svakodnevnih posljedica (rad, prava, usluge, mobilnost), raste osjećaj neizvjesnosti i udaljenosti između pregovaračkih struktura i građana. U tom smislu, visoki Top-2 udio nije samo komentar na informisanost, već i indikator šireg problema participacije i uključivanja javnosti u reformske procese.

3.5. Povjerenje u EU i očekivanja

U ovoj cjelini dominira skepticizam u pogledu namjera EU i usklađivanja politika kada se percipiraju negativni ekonomski i demografski efekti.

U okviru vizne politike, EU traži od Crne Gore da uskladi bezvizni režim uvodeći vize zemljama iz kojih dolazi značajan broj turista. Da li ste saglasni sa uvođenjem viznog režima?

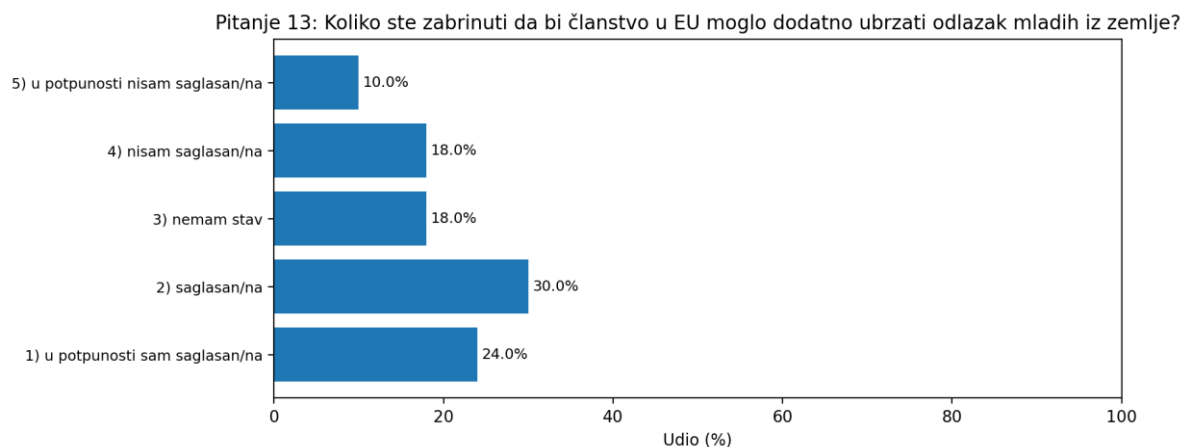
Pitanje 5: U okviru vizne politike, EU traži od Crne Gore da uskladi bezvizni režim uvodeći vize zemljama iz kojih dolazi značajan broj turista. Da li ste saglasni sa uvođenjem viznog režima?

U vezi sa uvođenjem viznog režima (u okviru usklađivanja bezvizne politike sa EU), prevladava neslaganje. Bottom-2 iznosi 52.0%, dok je Top-2 32.0%, a 16.0% ispitanika nema stav. Najčešći pojedinačni odgovor je „nisam saglasan/na“ (30.0%), uz 22.0% „u potpunosti nisam saglasan/na“.

Ovakva prevaga neslaganja je konzistentna sa snažnim ekonomskim značajem turizma: uvođenje viza se u javnosti može doživjeti kao direktan rizik po dolaske iz određenih tržišta, a samim tim i po prihode, sezonalne poslove i lokalne ekonomije. Osim ekonomske logike, tu je i dimenzija svakodnevne mobilnosti – ličnih i poslovnih veza sa trećim državama – koja se lako interpretira kao „trošak“ usklađivanja. U pozadini se može prepoznati i očekivanje da EU, postavljajući zahtjev, nedovoljno uvažava specifičnu strukturu crnogorske ekonomije i sezonalnost turizma, što dodatno hrani percepciju pregovaračke asimetrije.

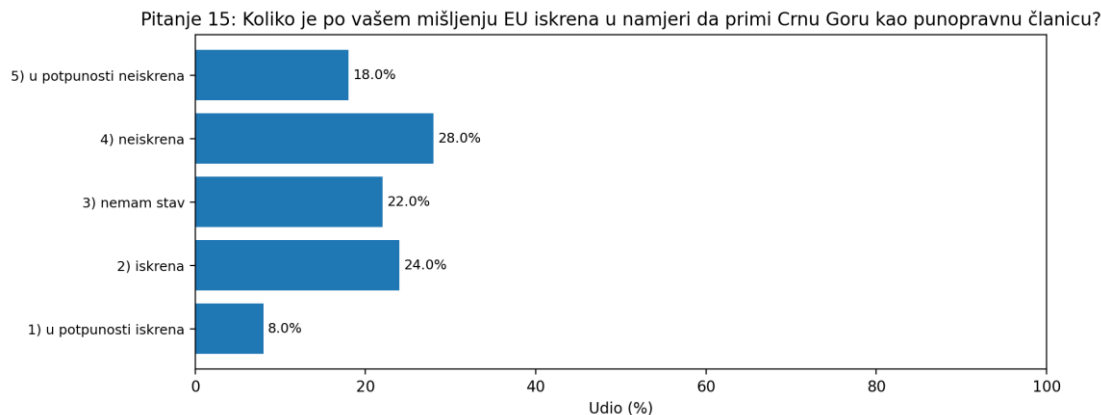
Koliko ste zabrinuti da bi članstvo u EU moglo dodatno ubrzati odlazak mladih iz zemlje?

Strah da bi članstvo u EU moglo dodatno ubrzati odlazak mladih iz zemlje relativno je izražen. Top-2 iznosi 54.0%, Bottom-2 28.0%, a 18.0% ispitanika nema stav. Najčešće se bira odgovor „saglasan/na“ (30.0%), dok 24.0% navodi „u potpunosti sam saglasan/na“.

Percepcija rizika od odlaska mladih najčešće proizilazi iz jednostavne komparativne računice: veće razlike u platama i karijernim šansama, uz slobodu kretanja, mogu povećati atraktivnost odlaska odmah nakon članstva. Ovaj strah je dodatno pojačan procjenom da domaće tržište rada i javne usluge neće dovoljno brzo konvergovati ka EU standardu, pa se „otvaranje“ najprije čita kao odlazak, a tek potom kao povratak. Istovremeno, prisutan je i kontra-narativ da članstvo – uz dobre politike, ulaganja i bolje institucije – može stvarati prilike kod kuće i dugoročno smanjivati emigracioni pritisak, što objašnjava zašto dio ispitanika ne dijeli ovaj strah ili ostaje neutralan.

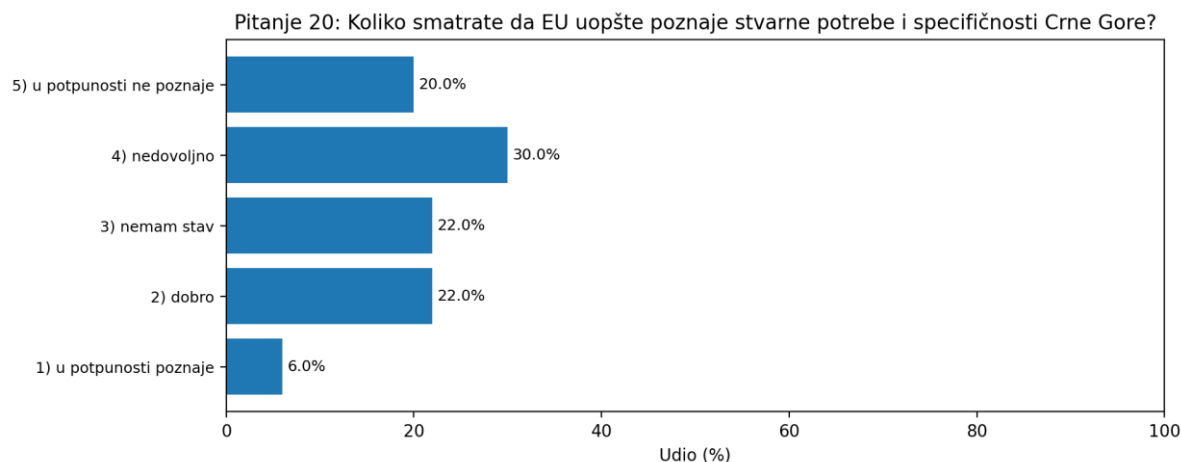
Koliko je po vašem mišljenju EU iskrena u namjeri da primi Crnu Goru kao punopravnu članicu?

Procjena iskrenosti EU u namjeri da primi Crnu Goru kao punopravnu članicu je pretežno skeptična. Bottom-2 iznosi 46.0%, dok Top-2 iznosi 32.0%; 22.0% ispitanika nema stav. Najčešći odgovor je „neiskrena“ (28.0%), a 18.0% navodi „u potpunosti neiskrena“.

Skepticizam se može povezati sa širim evropskim kontekstom – „umorom od proširenja“ i unutrašnjim izazovima EU – koji u javnosti kandidatkinja često proizvodi utisak da se politička volja za prijem novih članica smanjuje. Dugotrajnost procesa i promjene ritma ili uslova pregovora dodatno hrane percepciju nepredvidljivosti, pa se namjera EU dovodi u pitanje. Ipak, činjenica da Top-2 segment i dalje iznosi 32.0% ukazuje da postoji stabilan dio javnosti koji vjeruje u formalnu opredijeljenost EU i u specifičnu poziciju Crne Gore kao najnaprednije kandidatkinje.

Koliko smatrate da EU uopšte poznaje stvarne potrebe i specifičnosti Crne Gore?

Ocjena da li EU uopšte poznaje stvarne potrebe i specifičnosti Crne Gore je dominantno negativna. Bottom-2 (nedovoljno / u potpunosti ne poznaje) iznosi 50.0%, dok Top-2 iznosi 28.0%; 22.0% je bez stava. Modalni odgovor je „nedovoljno“ (30.0%), dok 20.0% navodi „u potpunosti ne poznaje“.

Ovaj nalaz sugerije da dio javnosti EU doživljava kao aktera koji često polazi od opštih šablona politike proširenja, uz ograničenu osjetljivost na lokalne razvojne i društvene specifičnosti. Osjećaj distance između briselskih institucija i svakodnevnih problema građana lako se pretvara u uvjerenje da se potrebe zemlje ne razumiju dovoljno. Istovremeno, iskustvo direktnog kontakta sa EU programima i projektima može djelovati korektivno: veća izloženost saradnji i fondovima obično povećava percepciju da EU bolje razumije kontekst, što može objasniti postojanje manjinskog, ali relevantnog segmenta pozitivnih ocjena.